

страшнішого, ніж художник, який не став майстром, та майстер, який не став художником.. Рекомендовано практично працювати з металом, вивчити базові техніки його художньої обробки, для того, щоб у вас з явилось так зване «відчуття матеріалу».

Погодьтеся, адже модельєр одягу, наприклад, повинен вміти шити власноруч, так само, як досконало розбиратись у матеріалах, з якими він працює. Те саме і дизайнер ювелірних прикрас, має бути майстром. Досить важливо вивчити основні типи огранки дорогоцінного каміння, як і основні його види. Цікаво буде вивчити таку дивовижну техніку, як ювелірна гаряча емаль, яка прийшла до нас з далеких часів. Сьогодні твори з використанням техніки гарячої емаль є прикрасами інтер'єру, вона використовується як у монументальних, так і ювелірних творах.

Створення роботи в техніці гарячої емалі – це складний та кропіткий процес, що вимагає значних духовних зусиль, спеціальних знань та навиків. Він передбачає неоднократний випал емалі у спеціальній муфельній печі при температурі від 600 до 900 градусів. Такі твори вічні, впродовж століть вони зберігають яскравість та чистоту кольору. Як і віки тому, так і сьогодні, над творами мистецтва в техніці гарячої емалі працюють лише поодинокі митці, роками напрацьовуючи секрети майстерності, які передаються від покоління до покоління, набуваючи з роками все більше цінності.

Список використаних джерел:

1. Емельянов А. Цветные горячие эмали и технология художественного эмалирования / Емельянов А., Емельянова Е., Смольняков Д., Федяева Т. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://hotemal.ru/node/247>
2. Ньюман Р. Бриллианты, жемчуг, золото, платина, драгоценные камни. Как правильно выбирать ювелирные украшения / Р. Ньюман. – М.: Астрель, 2012. – 160 с.
3. Типология эмалей. – Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://ostmetal.info/istoriya-emalej-svoystva-raznovidnosti-i-primenenie/>

Бардік М.А.

старший науковий співробітник,

Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник

здобувач,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ДО ПИТАННЯ ОНОВЛЕННЯ МОНУМЕНТАЛЬНОГО ЖИВОПISУ ЕКСТЕР'ЄРУ УСПЕНСЬКОГО СОБОРУ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ (1800-1850)

Успенський собор Києво-Печерської лаври був заснований у 1073 р. Протягом століть він руйнувався і перебудовувався, змінювалася його живописна декорація. Свого часу Успенський собор постраждав під час

нищівної пожежі 1718 р. Його відбудували у бароковому стилі, прикрасили ззовні і всередині бароковими розписами, які у 1772-1777 рр. повністю оновили під керівництвом начальника лаврської іконописної майстерні художника Захарії Голубовського.

В історичних джерелах XVII–XVIII ст. залишилися відомості, що фасади Успенського собору прикрашали живописні композиції [2, с. 37-42]. Вони псувалися від сонячного світла, перепадів вологості і температури. Вивчення архівних матеріалів дозволило встановити, що процес оновлення монументального живопису Успенського собору у I пол. XIX ст. розпочався з зовнішніх розписів.

У листопаді 1808 р. єпископ Лаври інформував Духовний Собор, що зображення на фронтонах потьмяніли під впливом сонячного світла, у багатьох композиціях обличчя втрачені. Лавра на той час не мала живописців належного рівня для виконання монументального живопису. Єпископ домовився, що оновлення проведе іконописець Є. Замислевський.

Є. Замислевський, дякон Києвоподільської Набережної Миколаївської церкви, вочевидь, був знаним майстром, інакше йому б не довірили розписувати один з найшанованіших православних храмів України. З ним уклали контракт, і митрополит Серапіон (Александровський) надав своє благословення на проведення робіт. За контрактом Є. Замислевський заново написав композиції на трьох фасадах за виключенням східного. Загалом сто п'ять зображень, в яких містилося до п'ятисот облич, у тому числі сорок шість – на західному фасаді над входом, тридцять два – на фронтонах західного фасаду, тринадцять – на фронтонах південного фасаду і чотирнадцять – на фронтонах північного фасаду. Є. Замислевський оновив розписи у період з липня до жовтня 1809 р. Він також поновив позолоту зірок та придашся над головним входом Успенського собору [5].

З іншої архівної справи можна зробити висновок, чому у зазначений час не оновлювалися зовнішні розписи східних фасадів. Їх оновив київський художник Степан Сокольський у період з листопада 1797 р. до березня 1798 р. у лаврській малярні під наглядом Захарії Голубовського [3].

Двадцять років потому київський художник В. Яровський заново написав двадцять дев'ять композицій східного фасаду у другій половині 1817 р. Роботу він виконував за додаткову винагороду, до кінця року, у лаврській малярні. Перед цим проводився комплекс наступних заходів реставраційного характеру.

У червні 1817 р. розпочалися живописні роботи, поштовхом до яких стала необхідність заправити тріщини і потинькувати ззовні собор. Ремонтно-відбудовчі роботи виконав майстер А. Волков з Чернігівської губернії. За згоди митрополита Серапіона було вирішено поновити розписи, запросивши художників і закупивши усі необхідні матеріали. Нагляд за живописними роботами доручався ієромонаху Феодосію (Ааронському), що очолював на той час лаврських іконописців.

Живописні роботи виконали В. Яровський та його син Г. Яровський, художники Ф. Тударев з Василькова і М. Кравцов з Обухова. В архівній справі збереглася чернетка контракту, у якій вказано, що художники мали поновити

живопис усіх фасадів – зображення святих і сюжетні композиції, написані олією на мідних дошках [4].

У 1824 р. були наново виконані композиції на барабані центрального купола, про що свідчив митрополит Євгеній (Болховітінов) [1, с. 290]. За архівними даними оновлення виконав київський іконописець О. Суховеев. Розписи перебували у вкрай поганому стані. О. Суховееву належало написати зображення так само, як раніше. У червні 1824 р. він написав одне з них на пробу, після чого оновив усі інші до кінця літа 1824 р. [1411].

У квітні 1837 р. епископ повідомив Духовному Собору Лаври про необхідність поновлення живопису через те, що фарби потьмяніли. Вірогідно, істинна причина полягала у підготовці до приїзду новопризначеного на Київську кафедру митрополита Філарета (Амфітеатрова). Вже при ньому нього поновили низку композицій, що виконав Г. Яровський. Очевидно, поновлення було незначним, оскільки 3 серпня митрополит дав згоду на проведення робіт, а закінчити їх планувалося до 15 серпня. Усю суму винагороди художнику виплатили 28 серпня, тому можна зробити висновок, що заплановане поновлення Г. Яровський провів упродовж серпня 1837 р. [6].

Доповнити історію оновлення зовнішніх розписів дозволяє введення до наукового обігу відомостей з маловивчених документів про лаврську іконописну майстерню [7]. Серед них рапорт її начальника, художника Іринарха. Звітуючи Духовному Собору про виконані роботи за період 1850-1852 рр., він вказав оновлення композицій екстер'єру: у 1852 р. були написані заново зображення двадцяти чотирьох старозавітних царів на барабані центрального купола Успенського собору. В інших архівних документах значиться, що у червні 1852 р. Іринарх був призначений начальником Микільського Больницького монастиря. Тобто зображення царів були написані у січні – травні 1852 р. Робота Іринарха стала завершальною в оновленні розписів Успенського собору у I пол. XIX ст.

Список використаних джерел:

1. Болховітінов Євгеній, митрополит. Вибрані праці з історії Києва [Упор., вст. ст. та додатки Тетяни Ананьєвої]. – К.: Либідь – ІСА, 1995. – 488 с.
2. Делюга Вольдемар. Успенський собор Києво-Печерської лаври у світлі літературних та іконографічних свідчень XVII ст. // Велика Успенська церква Києво-Печерської лаври. Слід у віках: Матеріали міжнародної наукової конференції, 1-2 жовтня 2001 р./ Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. К.: Вілпрол, 2002. – С. 37–43.
3. Центральний державний архів України, м. Київ. Ф.128. Оп.1 заг. Спр. 1039.
4. Центральний державний архів України, м. Київ. Ф.128. Оп.1 заг. Спр. 1411.
5. Центральний державний архів України, м. Київ. Ф.128. Оп.1 заг. Спр. 1234.
6. Центральний державний архів України, м. Київ. Ф.128. Оп.1 заг. Спр. 1900.
7. Центральний державний архів України, м. Київ. Ф.128. Оп.1 заг. Спр. 2221.